

Notitie waardering mantelzorgers Midden-Drenthe

Inhoudsopgave

Pag.

Inleiding	1
1. Wettelijk kader mantelzorgwaardering	2
2. Omvang van groep mantelzorgers in Midden-Drenthe	4
3. Wat doen andere Drentse gemeenten aan mantelzorgwaardering	5
4. Resultaten onderzoek waarderingsvorm onder mantelzorgers in Midden-Drenthe	9
5. Conclusies en aanbevelingen t.a.v. gewenste waarderingsvorm in Midden-Drenthe	11

Inleiding

Vanaf 2015 hebben gemeenten de taak vorm te geven aan het erkennen en waarderen van mantelzorgers. Het mantelzorgcompliment dat tot 1 januari 2015 door de landelijke overheid aan mantelzorgers werd verstrekt had een speciale betekenis. Het is een blijk van waardering voor het vele werk van mantelzorgers. De jaarlijkse blijk van waardering is sinds 2015 de taak van de gemeenten.

De jaarlijkse blijk van waardering heeft ook als doel het vinden en bereiken van mantelzorgers. Door mantelzorgers in beeld te krijgen kan er preventief gewerkt worden. Preventief door mantelzorgers tijdig te informeren over ondersteuningsmogelijkheden en deze aan te bieden. Daarmee worden mantelzorgers in staat gesteld hun mantelzorg taken langer vol te kunnen houden.

Prettig voor mantelzorger, zorgvrager en overheid!

In de afgelopen periode is, in opdracht van de gemeente, onderzoek gedaan door Welzijnswerk Midden-Drenthe (hierna te noemen Welzijnswerk) onder de mantelzorgers in Midden-Drenthe over de gewenste jaarlijkse vorm van de waardering.

Ook wordt een schatting gegeven van de omvang van de doelgroep en is een overzicht gemaakt van waarderingsvormen in enkele buurgemeenten.

In deze notitie wordt het resultaat van het onderzoek weergegeven, alsmede een advies aan de gemeente over de gewenste vorm.

In hoofdstuk 1 wordt het belang van mantelzorgwaardering beschreven alsook de wettelijke bepalingen.

Hoofdstuk 2 beschrijft de mogelijke omvang van de doelgroep in Midden-Drenthe.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van waarderingsvormen en hun impact in negen andere Drentse gemeenten, gevolgd door enkele conclusies.

In hoofdstuk 4 bevat de resultaten van het onderzoek onder mantelzorgers naar de gewenste waarderingsvorm.

In het laatste hoofdstuk staan conclusies en aanbevelingen voor de jaarlijkse blijk van waardering, die de gemeente Midden-Drenthe zou kunnen inzetten.

Beilen, april 2016

Welzijnswerk Midden-Drenthe

1. Wettelijk kader mantelzorgwaardering

a. Belang van en beleid voor mantelzorgwaardering

Waarom mantelzorgers waarderen?

Mantelzorgers zien zichzelf vaak niet als mantelzorger. Mensen zorgen als vanzelfsprekend voor hun vader, moeder, kind of vriend. Het verlenen van mantelzorg is voor veel mensen geen keuze. Mantelzorg biedt voldoening, maar kan ook leiden tot overbelasting. De waarde van mantelzorg is groot. De hulp die de mantelzorgers bieden, draagt bij aan het welbevinden van en de zorg voor zorgvragers en aan het beperken van de maatschappelijke kosten voor zorg en ondersteuning.

Het doel van de waardering is dat mantelzorgers erkenning krijgen voor de belangrijke rol die zij vervullen. Door het bieden van waardering worden mantelzorgers bedankt voor alle inspanningen die zij leveren. Mantelzorgers voelen zich daardoor daadwerkelijk gewaardeerd. En door het waarderen van mantelzorgers komen mantelzorgers in beeld in de gemeente en bestaat er de mogelijkheid hen tijdig te ondersteunen. Hiermee wordt overbelasting zoveel mogelijk voorkomen.

Ontwikkelen van beleid voor mantelzorgwaardering

De gemeente ontwikkelt nieuw beleid voor het waarderen van mantelzorgers. Dit beleid wordt vervolgens in een verordening vastgelegd. In de verordening staat hoe de jaarlijkse blijk van waardering voor mantelzorgers ingevuld wordt. De modelverordening van de VNG noemt hiervoor twee varianten, namelijk dat de gemeenteraad de vorm van waardering expliciet vastlegt in de verordening, of dat de uitwerking van waardering wordt gedelegeerd aan het college van B&W.

b. Definitie mantelzorg en wettelijke bepalingen

Definitie mantelzorg

Artikel 1.1.1 van de WMO 2015 geeft een definitie van mantelzorg. Het gaat om *“hulp ten behoeve van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen, opvang, jeugdhulp, het opvoeden en opgroeien van jeugdigen en zorg en overige diensten als bedoeld in de Zorgverzekeringswet, die rechtstreeks voortvloeit uit een tussen personen bestaande sociale relatie en die niet wordt verleend in het kader van een hulpverlenend beroep.”*

Waar in dit rapport verder geschreven wordt over mantelzorg, is dit mantelzorg zoals beschreven in de WMO 2015.

Wettelijke bepalingen

- Verordening

In artikel 2.1.6 van de WMO staat dat het college in een verordening moet uitwerken *“op welke wijze de gemeente zorg draagt voor een jaarlijkse blijk van waardering voor de mantelzorgers van cliënten in de gemeente.”*

Deze formulering biedt ruimte aan gemeenten om zelf te bepalen wie in aanmerking komt voor deze

waardering en hoe deze wordt verstrekt. In de Memorie van toelichting volgt de aanbeveling inwoners en in het bijzonder mantelzorgers, te raadplegen over de vormgeving van deze waardering.

- Woonplaatsbeginsel

Artikel 2.1.6 van de WMO maakt met de woorden 'van cliënten in de gemeente' ook duidelijk dat voor de reikwijdte van de verplichting niet wordt gekeken naar woonplaats van de mantelzorger, maar dat de woonplaats van de zorgvrager bepalend is. Dit wordt ook expliciet genoemd in de Memorie van toelichting (p.42): *"De gemeente waar de cliënt woont, is verantwoordelijk voor de waardering van mantelzorgers, ook als deze in een andere gemeente wonen."*

2. Omvang van de groep mantelzorgers in Midden-Drenthe

Per 1 januari 2016 telt gemeente Midden-Drenthe 33.457 inwoners (Burgerlijke Staat Midden-Drenthe). Hiervan zijn 27.129 volwassen inwoners van 18 jaar en ouder.

De uitkomsten van het SCP onderzoek betekenen voor Midden-Drenthe:

- Aantal mantelzorgers: 21,2 % van het totale inwonersaantal (7092)
- Mantelzorgers die langdurig **of** intensief zorgen: 20 % van het inwonersaantal 18 jr en ouder (5425)
- Mantelzorgers die langdurig **én** intensief zorgen: 42 % van het aantal mantelzorgers die langdurig of intensief zorgen (2778)
- Zwaar of overbelaste mantelzorgers: 13 % van aantal mantelzorgers van 18 jr en ouder (922)

Midden-Drenthe per 01-01-2016

Inwoners	Inw. ≥ 18 jr	aantal mantelzorgers (mz)	mz langdurig of intensief	mz langdurig én intensief	mz overbelast
33.457	27.129	7092	5425	2778	922

Langdurig **of** intensief: ≥ dan 8 uur per week of ≥ dan 3 maanden

Langdurig **én** intensief: ≥ dan 8 uur per week **én** ≥ dan 3 maanden

Overbelaste mantelzorg: mantelzorgers ervaren dat de zorg teveel op hun schouders rust, dat hun zelfstandigheid in de knel raakt en dat zorgverlening ten koste gaat van hun eigen gezondheid en conflicten oplevert op het werk of in de thuissituatie

Deze gegevens zijn gebaseerd op aantallen zoals opgenomen in de publicatie 'Mantelzorg uit de doeken' van het SCP (2010).

Daarnaast is bekend dat in 2014 in Midden-Drenthe **867** mantelzorgcomplimenten zijn uitgereikt. Dit was het laatste jaar van de uitreiking van het mantelzorgcompliment door de landelijke overheid.

Hoeveel mantelzorgers kunnen we bereiken?

Het is moeilijk te zeggen hoeveel mantelzorgers bereikt zullen worden. De 867 mantelzorgcomplimenten die in 2014 zijn uitgereikt zou een getal kunnen zijn om als gemeente in het vizier te hebben en voorlopig mee te rekenen.

3. Wat doen andere Drentse gemeenten aan mantelzorgwaardering

Er is een grote variatie in de wijze waarop gemeenten de jaarlijkse blijk van mantelzorgwaardering invullen.

In een onderzoek, in opdracht van VNG (2015 Radar) komt naar voren dat 51,4% van de gemeenten de mantelzorgdag als waarderingsvorm bieden, 44% geeft een geldbedrag, 36,7% een verwendag/ontspanning, 30,3% respijtzorg, 11 % van de gemeenten bieden een kortingspas aan. (NB. Gemeenten konden meer mogelijkheden aankruisen).

De waarde van het geldbedrag varieert tussen € 25 en € 250. Nog niet alle gemeenten hebben een besluit genomen over de concrete invulling van de mantelzorgwaardering.

Niet alle mantelzorgers zijn blij met de wijze waarop de gemeente hen waardeert. Uit het onderzoek onder het Nationaal Mantelzorg Panel (2015) blijkt dat de mantelzorger het liefst een financiële bijdrage wil. 90% van de mantelzorgers maakt extra kosten doordat zij mantelzorger zijn. Maar smaken verschillen. Waar de ene mantelzorger niet zit te wachten op een high tea of een verwendag, ervaart de andere mantelzorger dat juist wel als waardering.

Ook de buurgemeenten van Midden-Drenthe vertonen een grote variatie in waarderingsvormen.

Bestaande waarderingsvormen in Drentse gemeenten

Gemeente Coevorden

De blijk van waardering in de gemeente Coevorden bestaat uit € 100 en een presentje van € 15. De gemeente heeft de hoogte van het geldbedrag en het bedrag van het presentje vastgesteld. De uitvoering is in handen van Steunpunt Mantelzorg (onderdeel van Maatschappelijk Welzijn Coevorden).

Er zijn zo'n 300 waarderungen uitgereikt, waarvan ongeveer 200 nieuwe mantelzorgers. De verwachting is dat dit aantal in 2016 zal verdubbelen.

Tijdsinvestering uitvoering: gedurende 3 maanden 6 uur per week.

Gemeente Emmen

De gemeente Emmen heeft een blijk van waardering in de vorm van een geldbedrag van € 250. In het geval er kinderen wonen tot 18 jaar in het gezin van de zorgvrager komt er € 50 per kind bij. Mantelzorgers worden via **professionals of vrijwilligers** uit het zorgnetwerk van de zorgvrager voorgedragen.

Het aantal geregistreerde mantelzorgers in Emmen in 2015 is ongeveer 1000.

Er is totaal € 282.475 uitgekeerd aan complimenten. Dit komt neer op zo'n 900 – 1000 mantelzorgers.

De gemeente doet de betalingen.

Tijdsinvestering uitvoering: onbekend.

Gemeente Hogeveen

Het budget voor mantelzorgwaardering wordt in respijtzorg omgezet ten behoeve van de prioritaire doelgroep; dit zijn de overbelaste mantelzorgers.

Stichting Welzijnswerk Hogeveen (SWH) in nauwe samenwerking met het Contact Punt Mantelzorg, (CPM), geeft uitvoering aan dit beleid. Vanaf 2016 zet SWH voor deze respijtzorg extra professionele mantelzorgondersteuning (2 consultants mantelzorg) in, naast de bestaande mantelzorgconsulent. Tijdsinvestering uitvoering en aantal mantelzorgers: onbekend.

Gemeente Tynaarlo

Gemeente Tynaarlo besteedt het mantelzorgwaarderingsbudget ook aan respijtzorg.

Tynaarlo beoordeelt per situatie welke respijtzorg ingezet moet worden om overbelasting te voorkomen. Het budget wordt wel in PGB vorm verstrekt als rechtstreeks betalen van kosten niet passend is.

Tijdsinvestering uitvoering en aantal mantelzorgers: onbekend.

Gemeente Westerveld

De waardering in de gemeente Westerveld bestaat uit een aanbod van activiteiten en producten ter waarde van € 45, van lokale ondernemers, musea etc. Concreet is dit een bakkers- of boodschappenpakket, een ontspanning of een 'Erop uit' pakket.

Het geheel is tot stand gekomen in samenspraak met Welzijn MensenWerk, CPM Westerveld, zorgcombinatie Noorderboog en Zorgcollectief Zuidwest Drenthe (ZZWD).

De uitvoeringswerkzaamheden zijn voornamelijk verricht door Welzijn MensenWerk (3 personen), CPM leden en de gemeente (communicatiemedewerker sociaal domein).

Tijdsinvestering: - voorbereiding: 5 werkgroep bijeenkomsten (15 uur per organisatie): 45 uur
- uitvoering: CPM en Welzijn MensenWerk: 95 uur

Er zijn 277 waarderingen uitgereikt.

Gemeente Meppel

Mantelzorgwaardering in de vorm van uitgifte van Meppelbonnen (waardebonnen), te besteden bij diverse ondernemers in Meppel ter waarde van € 30.

De waarderingsvorm is bepaald in samenspraak met CPM Meppel, mantelzorgconsulent, zorginstellingen en mantelzorgers.

Welzijn MensenWerk Meppel heeft ongeveer 500 mantelzorgers geregistreerd staan. Er zijn 446 waarderingen aangevraagd. De waardering heeft 200 extra mantelzorgers opgeleverd.

De uitvoering is gedaan door Welzijn MensenWerk. Er is € 2250 als eenmalige subsidie verleend voor uitvoering van de mantelzorgwaardering.

Tijdsinvestering uitvoering: inschatting 40 uren.

Gemeente De Wolden

In 2015 had de gemeente nog geen waardering mantelzorg bepaald. Rond de dag van de mantelzorg is een boeket bloemen overhandigd aan ongeveer 350 mantelzorgers. Dit heeft ook nieuwe mantelzorgers opgeleverd (aantal onbekend).

Voorstel is een geldbedrag van € 200 als waardering voor mantelzorgers uit te keren. Het bedrag zal ook nog over 2015 verstrekt worden.

Tijdsinvestering uitvoering: onbekend.

Gemeente Noordenveld

Gemeente Noordenveld heeft aan 250 zorgvragers mantelzorgers € 200 gegeven als blijk van waardering. Gemeente Noordenveld had gerekend op een groot aantal mantelzorgers voor de blijk van waardering omdat in 2014 wel 700 zorgvragers het landelijke compliment hadden gekregen. De gemeente voert de mantelzorgwaardering uit in nauwe samenwerking met het CPM en de mantelzorgconsulent.

Tijdsinvestering uitvoering: schatting 10 à 20 uur.

Gemeente Assen

Assen heeft nog geen blijk van waardering bepaald en uitgevoerd.

Mezzo landelijk

Mezzo lanceert de THKX (thanks) Pas, de mantelzorgwaarderingpas genaamd. Met deze kortingspas kunnen bestedingen ten goede komen aan lokale ondernemers, landelijke en online winkelpartners en maatschappelijke organisaties. De pas is gekoppeld aan een online communicatieplatform dat op maat wordt ingericht voor de gemeente.

De kosten in het geval de gemeente zelf geen taken uitvoert zijn:

Gemiddelde gemeente van 30.000 - 40.000 inwoners:

- Eenmalig
 - € 8.500 website
 - € 8.000 inrichten platform
 - € 20.000 werven lokale partners
 - € 75 per partner
- Jaarlijks
 - € 14.400 licentie, hosting, beheer. € 240 per partner
 - € 10 per geïdentificeerde mantelzorger

De THKX pas is o.a. ingevoerd in Deventer, Noordwijk, Voorne.

Schematisch overzicht

Gemeente	Waarderings- vorm	Waarde in €	Uitvoerings- organisatie	Uren uitvoering	Aantal mantel- zorgers
Coevorden	€ 100 en presentje	€ 115	Steunpunt Mantelzorg	85	300
Emmen	€ 250	€ 250	gemeente	onbekend	900-1000
Hoogeveen	respijtzorg	-	Welzijnsinstelling	extra fte's	-
Tynaarlo	respijtzorg	-	Sociaal team	-	-
Westerveld	natura pakketten	€ 45	Welzijnsinstelling en CPM	95, excl. uren werkgroep	277
Meppel	waardebonnen	€ 30	Welzijnsinstelling	40	500
De Wolden	€ 200	€ 200 + bloemetje	gemeente	-	350
Noordenveld	€ 200	€ 200	gemeente	20	250
Assen	-	-	-	-	-

Conclusies t.a.v. de verschillende mantelzorgwaarderingsvormen in de buurgemeenten

1. De jaarlijkse blijk van mantelzorgwaardering verschilt qua vorm, van pakketten/vouchers (plaatselijke ondernemers), presentjes, respijtzorg tot een geldbedrag. De waarde varieert van € 30 tot € 250.
2. De waardering in de vorm van pakketten/bonnen is een arbeidsintensieve (en daarmee duurdere) vorm dan een geldbedrag.
3. De Mezzo mantelzorgwaarderingspas is een vrij prijzig instrument, tenzij veel door de gemeente zelf gedaan wordt.
4. De uitvoering van de mantelzorgwaardering wordt veelal gedaan door het Contactpunt mantelzorg en de Welzijnsinstelling. In een paar gemeenten (Noordenveld en De Wolden) is de gemeente de uitvoerder en wordt, voor de beoordeling van 'mantelzorger zijn', CPM/Welzijnsinstelling ingeschakeld.
5. In veel gemeenten is niet bekend of door de waardering 'nieuwe' mantelzorgers bereikt zijn.
6. Alle gemeenten hanteren de WMO definitie van mantelzorg.

4. Resultaten onderzoek waarderingsvorm onder mantelzorgers in Midden-Drenthe

Om mantelzorgers passend te waarderen is inzicht nodig om te weten wat de wensen van mantelzorgers zijn.

Welzijnswerk heeft alle geregistreerde mantelzorgers bij CPM/Welzijnswerk per brief aangeschreven om hun wensen kenbaar te maken. Men kon aangeven welke vorm van mantelzorgwaardering hun voorkeur had. Daarnaast werden mantelzorgers uitgenodigd zelf met ideeën te komen.

De onbekende, dus niet geregistreerde, mantelzorgers konden online aangeven wat hun wensen waren. Via persberichten in de lokale media (inclusief de speciale pagina van Welzijnswerk), facebook en de digitale nieuwsbrief van de gemeente zijn oproepen gedaan aan de mantelzorgers.

In totaal zijn 241 brieven verstuurd en zijn er 188 formulieren geretourneerd. Dit is 78%. Online kwamen 25 reacties binnen, waarmee het aantal reacties komt op 213.

Onderstaande vraag en mogelijke waarderingsvormen (zie kader) is aan de mantelzorgers voorgelegd. Achter de verschillende vormen van waardering staat het aantal reacties.

Welke vorm van waardering zou u voor uw mantelzorgtaken willen ontvangen? (Slechts 1 antwoord aankruisen)	
<i>Cadeaubon/VVV-bon</i>	54
<i>Bos bloemen</i>	15
<i>Groter aanbod CPM activiteiten</i>	7
<i>Dinercheque</i>	18
<i>Geldbedrag</i>	90
<i>Kortingsbonnen</i>	5
<i>Pasje met kortingen bij enkele winkels</i>	1
<i>Gezellig dagje uit</i>	7
<i>Korting op weekendje weg</i>	1
<i>Anders, nl. niets, weet niet</i>	12
<i>blij met iedere vorm</i>	3

Het overzicht laat zien dat er een duidelijke voorkeur is voor een geldbedrag, op afstand gevolgd door de cadeau-/VVV-bon.

Concluderend kan gesteld worden dat een groot deel van de mantelzorgers de voorkeur geeft aan een geldbedrag.

Het voordeel van een geldbedrag is dat mantelzorgers vrij zijn in hun keus van besteding. De één gebruikt het bijvoorbeeld voor een ontspanningsactiviteit, de ander beschouwt dit als een vorm van onkostenvergoeding.

Verder kan worden geconcludeerd dat het onderwerp veel belangstelling heeft, gezien het hoge percentage (78%) aan reacties. En met dit onderzoek zijn ook nieuwe mantelzorgers gevonden en

bereikt! De online mogelijkheid is door 25 mantelzorgers gebruikt. Van deze 25 mantelzorgers hebben 8 mantelzorgers hun naam en mailadres afgegeven voor registratie in de CPM/Welzijnswerk lijst.

5. Conclusies en aanbevelingen t.a.v. gewenste waarderingsvorm

Uit onderzoek is gebleken dat veel mantelzorgers het belangrijk vinden dat de (gemeentelijke) overheid mantelzorgers blijft waarderen. Het betekent voor hen een erkenning van het feit dat ze mantelzorger zijn.

De jaarlijkse blijk van waardering heeft, naast erkenning, nog een doel. Het is namelijk een middel om meer mantelzorgers in beeld te krijgen (vinden) zodat het mogelijk wordt tijdig ondersteuning en toerusting op maat (verlichten) te geven aan mantelzorgers. Voorkomen van overbelasting!

Conclusies.

- a. Het onderzoek bij de buurgemeenten van Midden-Drenthe laat een gevarieerd beeld zien van de jaarlijkse blijk van waardering. Daarmee wijken de Drentse gemeenten niet af van wat er elders in het land gebeurt.
- b. Het geven van een financiële blijk van waardering neemt minder tijd in beslag voor organisatie en uitvoering dan een blijk van waardering in natura. Vooral kortingspassen en of bonnen nemen relatief veel tijd in beslag voor de organisatie.
Kortingspassen zijn aantrekkelijk bij een ruime variatie aan winkels en attracties in de eigen gemeente. Van belang is de reisafstand voor mantelzorgers beperkt te laten zijn.
Kortingspassen of bonnen kunnen daarnaast ook een stigmatiserende werking hebben. Herkenning als mantelzorger bij de plaatselijke winkelier bijvoorbeeld.
- c. In bijna alle gemeenten is de organisatie en uitvoering van de jaarlijkse blijk van waardering een samenspel tussen CPM, Welzijnsinstelling en gemeente. De uitvoering ligt veelal bij CPM en/of Welzijnsinstelling.
- d. In een aantal gemeenten heeft de blijk van waardering gezorgd voor een toename van geregistreerde mantelzorgers. De verwachting is dat het bereik in de komende jaren groter wordt vanuit de gedachte dat een nieuwe ontwikkeling tijd kost om mensen te bereiken, daarbij ondersteunt door regelmatige communicatie.
- e. Mantelzorgers zijn in de gelegenheid geweest zich uit te spreken over de gewenste jaarlijkse blijk van waardering.
213 mantelzorgers in de gemeente Midden-Drenthe hebben hun voorkeur aangegeven. Bijna de helft (90) is voor een geldbedrag, (54) voor een cadeau-/VVV-bon.
De Midden-Drentse mantelzorgers zijn niet afwijkend ten opzichte van mantelzorgers in het algemeen.

Aanbevelingen.

- aa. Geef mantelzorgers een jaarlijks financiële blijk van waardering (van € 200).
Overweging hierbij is dat mantelzorgers vrij zijn in de keuze van besteding, het kostenaspect voor organisatie en uitvoering gering is en het aantal geregistreerde mantelzorgers toeneemt. Meer mantelzorgers in beeld betekent meer mogelijkheden voor adequaat

inspelen op ondersteuning, waarmee overbelasting wordt voorkomen. Uiteindelijk zal dit leiden tot minder kosten.

bb. Alleen zorgvragers woonachtig in de gemeente Midden-Drenthe kunnen de jaarlijkse blijk van waardering aanvragen (art.2.1.6 van de WMO).

cc. Hanteer de WMO definitie van mantelzorger (zie gemeentelijke nota 2013-2017).